

Samferdselsdepartementet
Postboks 8010 DEP
0030 Oslo

HØRINGSSVAR – UTREDNING OM DET REGIONALE FLYRUTETILBUDET

Innledning

Vesterålsrådet viser til Samferdselsdepartementets høring om det regionale flyrutetilbudet og vurderingen av en ordning med beboerbevis/beboerrabatt. For Vesterålen — med lufthavnene på Andenes og Stokmarknes som kritiske knutepunkt — er et stabilt, forutsigbart og tilgjengelig flytilbud avgjørende for bosetting, beredskap, næringsliv og likeverdig tilgang til helsetjenester. Flytilbudet er ikke et tillegg til annen infrastruktur; det er i praksis vår kollektivtransport.

Det regionale flysystemet er under press. Etter maksprisreduksjonene i 2024 har trafikken økt betydelig, men uten tilsvarende kapasitetsøkning. Dette har særlig rammet avganger som innbyggere og næringsliv er mest avhengige av. Fullbookede fly flere uker i forveien gjør det vanskelig å planlegge både arbeid, møter, omsorgsoppgaver og reiser knyttet til behandling i Bodø og Tromsø. For mange reiser er det ikke et alternativ å velge en annen avgang – tidsvinduet er absolutt. Når flyene i tillegg ofte ankommer regionens lufthavner med de fleste setene allerede fylt, fremstår tilbudet på papiret vesentlig bedre enn det som faktisk møter innbyggerne.

Kapasitet og tilgjengelighet

Særlig pasientreiser illustrerer hvor kritisk tilgjengeligheten er. Vesterålen har et høyt volum av pasienter som trenger å komme frem før kl. 10 og hjem igjen samme ettermiddag. Manglende kapasitet på disse avgangene fører til økte kostnader for helsevesenet, merbelastning for pasientene og i realiteten en svekkelse av likeverdig tilgang til helsetjenester. Når transporten ikke korresponderer med behandlingsløpene, svekkes hele kjeden.

Også næringslivet opplever at tilbudet ikke samsvarer med behovene. Regionen er inne i en utviklingsfase med vekst innen havbruk, industri, teknologi, romfart og reiseliv. Bedriftene er avhengige av mobilitet for å sikre rekruttering, kompetansetilgang og leveranser. Et flytilbud som ikke er forutsigbart eller dimensjonert for hverdagsbehovene gjør prosjekter mer sårbare og undergraver viktige muligheter for verdiskaping.

Planlegging og datagrunnlag

Flere av utfordringene vi står i, skyldes måten FOT-ordningen planlegges på. Dagens ordning baserer seg i stor grad på historiske data, som ikke fanger opp verken regionens vekst eller økningen i helårsturisme. Lokale og regionale aktører har heller ikke tilgang til nødvendig trafikkstatistikk, noe som svekker muligheten til å dokumentere faktiske behov. For å utvikle et treffsikkert tilbud må planleggingen i større grad ta utgangspunkt i faktiske mobilitetsbehov og regionale utviklingstrekk, ikke bare i tidligere trafikk.

Vesterålsrådet mener derfor at ruteoppsett og kapasitet bør fastsettes som del av anbudsgrunnlaget, slik det gjøres i andre offentlige transportsektorer. Det vil sikre et mer forutsigbart og behovstilpasset flytilbud. Samtidig bør kontraktsperiodene forlenges, og det må åpnes for løpende justeringer dersom etterspørselen endrer seg vesentlig. For samfunnskritiske reiser, som pasienttransport, bør kontraktene legges til rette for fleksible ordninger for forhåndsreservasjon av seter.

Vurdering av beboerrabatt og beboerbevis

Vesterålsrådet ser at beboerrabatt eller beboerbevis kan være et virkemiddel for å gjøre flytilbudet mer treffsikkert for fastboende i regioner som er sterkt avhengige av flytransport. Samtidig vil vi understreke at reduserte maksimaltakster har hatt en tydelig og positiv effekt for hele Vesterålen. Rimelige flybilletter er viktige både for innbyggerne og for dem som skal reise til regionen.

For innbyggerne betyr dette at familie og venner lettere kan besøke regionen, noe som har betydning for både bolyst og rekruttering. For næringslivet er det avgjørende at samarbeidspartnere, kunder og leverandører kan reise inn uten at kostnadene blir en barriere. Rimelige flybilletter bidrar også til å styrke regionens attraktivitet.

Vesterålsrådet er derfor skeptisk til ordninger som kan føre til økte billettpriser for reisende som ikke omfattes av en eventuell rabatt, da dette kan få negative konsekvenser for bosetting og næringsutvikling.

Dersom det likevel vurderes nødvendig å differensiere prisene på FOT-rutene, mener Vesterålsrådet at hovedskillet bør gå mellom reisende bosatt i Norge og reisende bosatt i utlandet. FOT-rutene finansieres av norske skattebetalere, og muligheten til å reise i eget land bør være tilgjengelig for hele befolkningen. Dette kan etter vår vurdering løses enkelt gjennom eksisterende digitale løsninger for verifisering av bostedsadresse.

Lufthavnstruktur og flåtefornyelse

Utredningen berører også spørsmål om lufthavnstruktur og flyflåte. For Vesterålen er det avgjørende at dagens lufthavnstruktur opprettholdes. De to lufthavnene i regionen har ulike funksjoner og dekker ulike geografiske behov. Strukturendringer som berører lufthavnnettet må behandles i en nasjonal kontekst, som del av Nasjonal transportplan, ikke innenfor en sektorutredning med begrenset mandat.

Videre er det nødvendig at staten tar en aktiv rolle i arbeidet med flåtefornyelse slik at nye, klimavennlige fly kan fases inn uten at det går på bekostning av regularitet eller kapasitet. En tydelig plan for anskaffelser og teknologisk overgang er avgjørende for et robust og fremtidsrettet flytilbud.

Avslutning

Oppsummert mener Vesterålsrådet at det regionale flyrutetilbudet må styrkes betydelig for å møte de faktiske behovene i regionen. Kapasiteten på morgen- og ettermiddagsavganger må økes, rutetidene må korrespondere med pasientreiser og arbeidsliv, og planleggingen må i større grad baseres på faktiske regionale mobilitetsbehov. Ruteoppsett bør defineres tydelig før anbud, og kontraktene må være fleksible og tilstrekkelig lange til å gi stabile og forutsigbare rammer.

Eventuelle ordninger med beboerrabatt eller beboerbevis må utformes slik at de ikke svekker tilgjengeligheten til regionen eller fører til økte kostnader for reisende som skal besøke, arbeide i eller samarbeide med aktører i Vesterålen. Flytilbudet må bidra til mobilitet, bosetting og verdiskaping – både for dem som bor i regionen og for dem som har behov for å reise hit.

Vesterålen ber ikke om særbehandling, men om et flytilbud som gjør det mulig å opprettholde bosetting, arbeidsplasser og samfunnsfunksjoner i regionen. Skal staten lykkes med sine mål om beredskap, mobilitet, rekruttering og verdiskaping i Nord-Norge, må det regionale flytilbudet styrkes og tilpasses de behovene vi faktisk har – hver dag, hele året.

Vesterålsrådet stiller seg til disposisjon for videre dialog og bidrar gjerne i det videre arbeidet med å sikre et velfungerende, robust og fremtidsrettet flytilbud for Vesterålen og landsdelen.

Vesterålsrådet stiller seg til disposisjon for videre dialog og bidrar gjerne i det videre arbeidet med å sikre et velfungerende, robust og fremtidsrettet flytilbud for Vesterålen og landsdelen.

Med hilsen

Grete Ellingsen
Leder Vesterålsrådet

Dokumentet er elektronisk signert.